

HA A SZERELEM MEGHAL . . .

(Folytatás.)

KILENCEDIK FEJEZET,

amelyben az ifjúság után megindul a hajsza.

A költőt egész úton valami névtelen és nagyon sívár hangulat nyugtalanította. Azon gyötrődött, hogy a viszontlátásnak semmi izgalmat sem tudta magán feltalálni. Nyugodt volt és ezért volt nyugtalan.

Mikor aztán a vonat másnap délelőtt átliehegett egy erdőn és hirtelen fordulattal berohant a hegyestetejű német házak közé, leeresztette az ablakot, s míg az ismerős házak, tornyok és kupolák elkavarogtak előtte, a szíve hűvösen és fájdalmasan borzongani kezdett.

Aztán ott lelte magát a lármás pályaudvaron.

Lokomotivok ziháltak a hatalmas boltív alatt, utasok futkároztak ide-oda, málhaszállító kocsik csörömpöltek a kijárat felé, hordárok kiabáltak, sípok szóltak, s a lármának ebben a zűrzavaros fürgetegében a költő csak állt, s kezében az utazóbőrönddel kereste azt a kaput, ahol ezelőtt tíz évvel utolsót intett neki Lucián.

Arra eszmélt, hogy egy hordár kikapja kezéből a bőröndöt és szalad vele. S ekkor eszébe jutott, hogy ennekelőtte tíz évvel, amikor talán kopottabb ruhával, de fiatalabb szívvel ugyanitt vonatra ült, egyetlen hordár sem törte magát, hogy az utazókosarat, amelyen lakatok helyett ügyetlenül megkötözött spárgadarabok figyegtek, elvegye tőle. S ezen a felfedezésén méregbe gurult.

— Hé! — kiáltotta.

Azzal a bőröndöt kikapta a hordár kezéből, s bár nehéz volt és vágta a kezét, de elhatározta, hogy maga viszi.

— Schmutzig! — nézett utána a hordár. De ő már nem hallotta.

Ő már ott állott a pályaudvar lépcsőin és nézte a várost. Lökdösték jobbról, lökdösték balról, rákiabáltak, eltaszították, de ő csak tartotta a bőröndöt és nézte a várost.

— Milyen különös! — szólt magában. — Én ezt a várost már láttam valamikor és mégsem az . . .

Mintha kisebbek lettek volna a fák, mintha megfogytak volna a házak, mintha helyet cseréltek volna a tornyok és összezsugorodtak volna a terek, amelyek olyan nagy és ijesztő méretekben ködöltek vissza emlékezetéből, mint egy-egy házzal szegélyezett roppant pusztaság. Most pedig oly kicsinyek és szájalmasak, hogy még a Königsplatzot is át tudná hajítani.

A városház tornya valamikor az égbe nyúlt. Ma? . . . Még a galambokat is látja a tétőzetten. Ott kuporognak a szelek járását mutató vasnyíl körül, golyvájukat kivetik az őszi napsütésre és fáznak.

Mindig ilyen kicsi és kopott volt ez a torony? . . .

A sikátorok szűkek és hűvösek. A belváros irányából folytonos zaj szűrődik a házak közé s valami állandó, szürke és gonosz lármától nyugszögnek a falak, amelyben mosdatlan ablakok hunyorognak egymásra, az ablakokban egy-egy elkényszeredett virág s e virágok mögött egy-egy elkényszeredett női arc.

Mindig ilyen hűvösek voltak ezek a sikátorok?...

Istenem... a híd!... Milyen kicsi!... És a folyó!... Milyen szűk és milyen sárga!... Olaj úszik a tetején... Az őszi nap gyér tüze zöld és vörös ráncokat vet rajta... olyan kopott, mint egy selyemkendő, amit az öreg cigányasszonyok hordanak...

Mindig ilyen lomha és beteg volt ez a folyó?...

Ótt nyílik az Alexander-strasse. Pár lépés, aztán a szobájában van. — A szobámban? — rezzent fel a költő. És csak most érezte, hogy az útibőrönd súlyától majd leszakadnak a karjai.

— Ejnye! — zsörtölődött magában. — Hiszen már a fél várost összebarangoltam!...

Letette a bőröndöt a gyalogjáró szélére és ráült. Fáradt volt, jólesett neki. És míg a járókelők alaposan megcsodálták, a nevetséges helyzet fölött egyszerűen napirendre térve, körülbámészkodott.

Maga sem tudta, hogy miért, de nem törődött semmivel. Öt ebben a pillanatban csak a város érdekelte, a házak, amelyek kisebbek lettek, a tornyok, amelyek összezsugorodtak, a kupolák, amelyek helyet cseréltek, a terek, amelyeket egykor nagyobbaknak látott, a sikátorok, amelyek megkehesedtek, s a túlsó parton az erdő, amely meggyérült és megfogyatkozott lombsátorával olyan volt, mint egy odatévedt nógrádi pagony.

Mindig ilyen kopott és csenevész volt ez az erdő?...

És a nap is olyan mérhetetlen nagy és hideg távolságból sütött, olyan hűvös és borzongató volt ez az egész szeptemberi délután, mint azok az álmok, amelyekhez az emberi léleknek valami csodálatos törvényszerűségéből mindig visszatérünk. Soha nem látott tájak, ahol már jártunk, soha nem látott emberek, akik már régi ismerőseink, szavak, amelyeket sohasem hallottunk, de mégis bizalmasan és természetesen hangzanak... minden olyan bágyadt, valószínűtlen, messzi sejtelmektől hűvös és szent volt, mint ezek az álmok.

A nap sütött és a villogó kövezeten lila árnyak jártak. Innen tudta meg a költő, hogy maga elé bámul. És nem minden csodálkozás nélkül gondolt arra, hogy ennekelőtte tíz évvel ugyanerre a városra ugyanez a nap sütött.

És mégis milyen nagy, milyen szörnyű változás!...

— Persze! — nézett körül. — Én akkor aludtam.

És arra a gondolatra, hogy ennekelőtte tíz évvel mindig akkor aludt, amikor sütött a nap, édesdeden elkacagta magát.

— Mindennek ez az átkozott nappali világítás az oka! — szólt magához. S azzal odaintett egy arra haladó bérkocsit, szállodába ment. És a szállodában addig feküdt nyitott szemekkel az ágyon, amíg leszállott az éjszaka.

Akkor megmosdott és ruhát cserélt. Nagy, babos nyakkendőt kötött a nyakára, a haját vadregényesen hátrafésülte s a fejébe széleskarimájú fekete kalapot nyomott.

Mikor megnézte magát a tükörben, az első meglegedett mosoly után

indulatosa sarkon fordult és igyekezett kifelé. De még a Rathaus kivilágított toronyórája alatt is az a gondolat gyötörte, hogy a tükörben ősz fűtöket látott. Csak a „Zum Schwarzen Ross“ messziről világító transzparensze üzte el szomorkás érzéseit, majd a következő sarkon az Alexanderstrasse következett, ahol az egykori diáktanya nagy, szürke bérháza előtt megállt és mozdulatlanul bámult fölfelé.

Vajjon él-e még az ecetillatú asszonyság?...

Az ablakok sötétek. Ez jó jel. Az erkölcsös nőszemély bizonyára ma is az udvari szobában lakik s a lakói minden bizonnal diákok, akik este felé már kereket oldottak és csak reggel jönnek haza.

Fölmenjen?...

Arra a gondolatra, hogy ő most fölmege s az ecetillatú asszonyság egy megöszült és kesernyés embert fog viszontlátni a régi diák helyett, olyan rémület fogta el, hogy a folyó partjáig meg sem állt.

Onnan visszánézett. És megvigasztalva látta a városház tornyát, amely a sötétben ismét az égig ért, a házakat, amelyek dél óta nagyobbak lettek, a hidat, amely már nem volt oly szánalmasan kicsi és az erdőt, amely a túlsó partra ráborulva olyan feketén és mélyen árnyékolta be a folyót, mint egy őszrengeteg.

Csendeskén felkacagott. És már nem érezte, hogy őszül. Már csak arra gondolt, hogy most elmegy az erdőbe, felkeresi a régi vendéglőt, amelynek tulajdonosa bizonyára még mindig a Kolbe úr, meghallgat egy-két nótát, amelyet a mindenre elszánt muzsikások fújnak, aztán nekivág a bozótnak és jól kisírja magát az avar fölött... Aztán holnap reggel szívben-lélekben megfiatalodva beállít az ecetillatú asszonysághoz, kibérel a régi diákszobát és felkeresi a régi ismerősöket.

A híd közepén észébe jutott Lucián.

— A gazember! — dünnyögte. — Már öt éve nem írt!...

Később arra gondolt, hogy Lucián — ha egyáltalán él — okvetlenül Kolbe úr vendéglőjében lesz, ott gubbaszt a régi sarokasztal mellett, ahonnan epedő pillantásokkal ostromolja Elíz bájait.

— Szegény kis Elíz!... — mosolygott maga elé a költő.

S abban a hitben, hogy diákemlékeinek ezzel a két kedves alakjával pár rövid perc mulva találkozni fog, olyan frissen és könnyen szedegette a lábait, mint egy randevúról elkésett kamasz.

A kis kerti vendéglő lámpái már messziről beleszálltak a sötét környezetbe, ahol egy-egy szerelmes pár halk civódásán kívül csak a magasban didergő nyárfalombok csendes muzsikáját zsongatta az ősz. Aztán az út kanyarodott egyet és ott volt a kapu. A kapu fölött egy tábla, hogy „Kolbe's Nachfolger“, mögötte tarka abrosszal néhány asztal és néhány vendég, akik előtt nagy, hasas kancsóban habzott a sör.

— Kolbe's Nachfolger? — tündött a költő. — Tehát vagy meghalt, vagy eladta...

— Na mindegy! — nógatta magát.

És múltó ellágyulását visszagyömöszölve, nagy babos nyakkendőjével és széleskarimájú fekete kalapjával befordult a kapun.

Ekkor látta, hogy a pódiumon most is hat mindenre elszánt flótás úcsörög, öregek, kopottak és szomjasak, mint egykor.

S a vendégkoszorú sem igen változott. A jobb sarokban egy megsavanyodott agglegény, vele szemben egy nekibúsult kamasz, a középben egy

borzas férfiú, aki kutyanylev fölé hajolva nyilván Schillernek és társainak csinált konkurenciát, néhány szerelmes pár, akik az asztal alatt szorongatták egymás kezét és egy fehérkötényes pincérlány, aki a habzó sörökkel ide-oda futkározott.

— Nem Eliz — hajtotta le fejét a költő.

Leült egy asztalhoz a régi sarokba és sört kért. Aztán itta.

Főnt, a magasban, dideregték a levelek és lent, a kifeszített huzalokon, táncoltak a lámpák.

— Kolbe's Nachfolger... tünődött a költő.

És a sörnek valami kesernyés íze volt. Szeretett volna inkább bort inni, vagy teát, ami felmelegíti, de ezt csak titokban vallotta be önmagának, mert minden ilyen vágy nyomában ott kullogott az ősz hajfürtök kísértete.

— Sört! — kiáltott a költő.

Később a muzsikások is megemberelték magukat és nótába kezdtek. A karmesterük, trombitával a száján, odaállott az öt mindenre elszánt flótás elé, akik a karmesteri trombitának egy hirtelen lendületére olyan polkát recsentettek a hervadó lombsátor alá, hogy az erdő szinte felzúkölt bele.

— Szamarak! — dűnnyögött maga elé a költő. — Ezt a szép, bágyadt hangulatot így megrontani!...

— De hol van Lucián? — töprengett.

Minden vendéget jól megmustrált és sehogysem tudott belenyugodni abba a gondolatba, hogy Lucián már nem jár ide.

— Persze! — ütött később a homlokára. — Kolbe úr eladta a vendéglőt, Elizt is magával vitte, ezért nem jár ide Lucián.

— Kisasszony! — kiáltott a pincérlányra. — Mondja, kiasszony, hol van most Kolbe úr?

A pincérlány felhúzta a szeméit, csodálkozott.

— A Kolbe úr?... A Kolbe úr meghalt, kérem.

— Meg-halt?...

— Már öt esztendeje.

Ebben a pillanatban egy nagy, hórihorgas, de igen kövér és minden irányban elhásjasodott férfi lépett a költő elé. Olyan pocakkal, mint egy malomkerék és olyan rezes orral, mint egy kiszívott tajtékpipa.

— Kit méltóztatik keresni, kérem?

A költő összerezett. Mintha már hallotta volna ezt a hangot valamikor...

— Szegény Kolbe úr után érdeklődöm — mondta.

— Meghalt már — intett ellágyulva a kövér férfiú. Aztán udvarias főhajtással hozzátette: — Én vagyok az utódja a jó öregnek, kérem...

A költő itt hirtelen felállt. A kövér férfiú pedig leejtette a száját és megkapaszkodott egy székre. És így bámultak egymás arcába percekig. Míg aztán a kövér férfiú szétvetette a karjait és teletorokból elkiáltotta magát:

— Mik-lós!...

— Lu-ci-án!... — zokogott fel a költő s a kövér férfiú mellére zuhant.

Úgy sírtak, mint a gyerekek...

— — — — —

Fent, a magasban didergő leveleket borzolt az ősz, lent hintáztak a lámpák s a szeptembervégi est fanyar és hűvöskés hangulatában valami mérhetetlenül nagy és szürke fáradság bénította meg a lelküket. Csak ültek, fogták egymás kezét és néztek egymásra hangtalanul. A költő olyan zavaros fejvel nézte az elhájasodott Luciánt, mintha egy bunkóval jól fejbeverték volna, Lucián pedig hűledező rémülettel szemlélte Miklós ősz fürtjeit. S mikor észrevette, hogy a költő az ő megdagadt és idomtalanra puffadt arcából csak imitt-amott tudja kihámozni a régi cimborát, összedidergett.

— Bühh, de undok lehetek! — mondta.

És annyi szemrehányás volt a hangjában, annyi keserű beismerés, hogy a költő még mosolyogni sem tudott.

— Mikor te elmentél, egyedül maradtam — folytatta Lucián, s mint aki az égi messzeségekből akarja kiolvasni az emlékeit, felnézett a fákra. — És egyedül voltam öt esztendeig... A meséimet már nem hitte el senki sem, már nem hitelezett nekem senki sem, kikoptam a böcsületből mindennütt s a végén már nem volt a városnak olyan hónaposszobája, ahonnan ki ne rúgtak volna... Mert az a végrendelet, testvér, amelyről én egyszer beszéltem neked, köpj szemem, de nem volt igaz. Nekünk sohasem volt birtokunk, nekünk sohasem volt kúriánk, az én boldogult édesapám derék kocsmárosember volt Eperjesen, akit élete derekán agyonütött egy hordó...

A zenekar egy régi polkába fogott. Lucián hátrakapta a fejét, aztán visszakönyökölt és folytatta:

— Te elmentél és én itt maradtam... És öt évig koplaltam és csavarogtam, mint egy kutya... Egyetlen emberem maradt, aki némelykor megsajnálta és megkönyörült rajtam: a Kolbe úr... és egyetlen nőszemély maradt, aki nekem merte és tudta elsírni, hogy egykor mennyire szeretted téged: Elíz...

— Szegény kis Elíz! — sóhajtott fel akaratlanul a költő.

— Bizony — biccentett Lucián s már-már az asztalt verte a homloka. — Mert addig emlegettünk téged az őszi és a téli éjszakákon, addig vigasztaltam reménytelen szerelmében a kis Elízt, amíg ennekelőtte öt évvel szegény jó Kolbe urat, Elíz nagybátyját, megütötte a guta... Kolbe úr meghalt, a kis Elíz a nagy és forgalmas üzlettel, amelyet örökölt, egyedül maradt és még várt egy ideig, testvér, várt... de mikor látta, hogy egyik esztendő múlik a másik után és te csak nem jössz érte... egy szép napon megtartottuk az esküvőt...

— Istenem... Istenem... — dörzsölte meg szeméit a költő. — Hát csakugyan Elíz lett a feleséged, Lucián?!...

Ránézett a hájas emberre és csodálkozott. Olyan valószínűtlennek látta az egész őszi estét és olyan hihetetlenül hangzott, hogy a karcsú kis Elíz ennek a nagy és hájas embernek az életépárja, mintha valami gonosz varázslat történt volna vele.

Lucián a költő arckifejezéséből mindent kiolvasott, dühösen rávert az asztalra.

— Bühh, de undok lehetek! — mondta. Aztán a söntés felé fordult és kiabálni kezdett: — Mama!... Mama!...

A söntés ajtaja hirtelen kivágódott és apró daxli-lábain egy elhízott asszonyság gurult feléjük az udvaron. Egyébként csinos és pirosposzsgás arcát két hatalmas toka torzította el s az ijesztő arányokban szétment

tomporok súlya alatt úgy kacsázott, mint azok a tréfás porcellánfigurák, amelyeknek csak a fejük mozog.

— Was is'?... Was is'?... — sápította már messziről.

A költő szédülni kezdett.

— Gyere csak, mama! — intett az asszonynak Lucián. S mikor a kövér asszonyság odaért, a költőre mutatott: — Ismered ezt az urat?...

A mamának nevezett kövér asszonyság féloldalra hajtotta a fejét és figyelmesen megnézte az idegent. Nézett, nézett, és már-már azt akarta mondani, hogy ő bizony nem ismeri ezt az ősz urat, amikor a szomorú nyugalommal könyöklő idegen egyet sóhajtott és ráemelte a szemét. És a szeme olyan kék volt és olyan bánatos, hogy a kövér asszonyság vörös lett, mint a pipacs, aztán megtántorodott és leült.

— Miklós úr!... — sóhajtotta valami nagyon mélyről jött fájdalommal.

— Elíz!... — intett fejével a költő.

És ebben a pár szóban minden, minden benne volt.

— Bühh, de undok lehetek!... — nyögött fel Lucián.

A zenekar pedig, amely a régi polkát harmadszor ismételte meg, elhallgatott. És csak a levelek dideregtek a fákon, mert ősz volt, csönd volt és hűvös volt és mert ebben a csöndes hűvösségben három szomorú ember siratta az ifjúságát hangtalanul.

— Vacsorát, mama! — kiáltott végül Lucián.

De nem ízlett a vacsora. Mert fanyar volt ma este minden. Lucián erőszakolt évődése, Elíz szinte már terhes, nagy figyelme, a szavak, a mozdulatok, minden. Mintha már nem lett volna meg bennük a régi őszinteség. Mintha ez a két ember a rengeteg hússal együtt a lelkében is idegen anyagot halmozott volna fel. Olyanok, mint a város. Helyet cseréltek bennük a kupolák, összezsugorodtak a tornyok... a régi, egyszerű szavak helyett cifra, de üres frázisokat mondanak... unalmasak, szürkék és buták... Lucián állandóan vigyorog, hordószagú vicekkel akarja felderíteni, Elíz pedig szemmeláthatóan röstelli, hogy egykor szerelmes volt bele... Már a viszontlátás első megdöbbenése is elmúlt nyomtalanul... Pedig az őszinte volt... Ez a két ember most egymásra ügyel... Ez a két ember négy szemközt őszinte is lenne talán vele... De ez a két ember már számít... Ez a két ember már okos... Az ő életüknek már célja van... S a házastársak életében ezt a célt a jóbarát mindig kereszezi!...

Óh, bár sohasem jött volna ide!... Aki menekülni akar az öregségtől, ne térjen vissza azokra a partokra, amelyeket fiatalon látott, mert nem a partok lombja volt dús és nem a partok lakói voltak kedvesek, csak a mi szívünk...

Vacsora után Elíz elbúcsúzott s ők az asztalnál egyedül maradtak. De nem sokáig. Mert amikor a hat mindenre elszánt flótás a pódiumon új nótába kezdett, a költő fejébe nyomta a kalapját és felállt.

— Hát szervusz, Lucián! — mondta.

— Már még?

— Megyek.

— A jó Isten megáldjon! — ölelte meg Lucián. S azzal intett valamit a zenekar felé. Majd belekarolt a költőbe és még a kapuig sem értek,

amikor a hat mindenre elszánt flótás a pódiumon hirtelen átcsapva egy érzelmes melódiába, felzengett a „Quand l'amour meurt“ csendeskén lük-tető dallama.

— A jó Isten megáldjon! — mondta a kapuban mégegyszer Lucián.

És nekitámaszkodva egy oszlopnak, megmerevedett orcával nézte, mint tűnik el a költő a sötét fák között.

A költő pedig nekivágott az erdőnek és lehajtott fejjel, üres szívvel hallgatta, mint beszél lábai alatt a megbolygatott avar. Háta mögött — mint ennekelőtte tíz évvel — még fel-felcsillant az elhagyott utak gyér lámpasora, amelyek alatt kísértetek gyanánt imbolyogtak az éjszaka árnyai, aztán jött a bozót és az erdő rengeteg éjszakája minden fényt magába nyelt. Csak a fák koronái közt meg-megnyiladozó égdarabon hunyorogtak a csillagok és a párás messzeségben felhőfoszlányok úsztak el a hold előtt. Ősz volt s a nyirkos levelek a fájdalom nélkül való elmúlás gyönyörét illatozták az éjbe.

Ott állott meg valahol a folyó partján, ahol a bokrok alatt fekete áramlással hömpölygött a víz. És arra gondolt, hogy ezelőtt tíz évvel ugyanez a folyó mosta itt a partot, bár a régi víznek talán egyetlen csöppje sincs, amely visszatért volna a régi mederbe. A régi víz most valahol mint felhő, vagy mint lezuhant esőcsepp kóborol idegen égtájakon és idegen partok között, mert csak az emberi szív olyan gyarló, hogy a régi partoknak jelentőséget tulajdonít. Igen, a világ érzéketlennek és butának gondolt dolgai nincsenek kitéve annak a veszélynek, hogy az ember meglátogatja a régi partokat, ahol Szaboticzky Lucián zeneköltő helyett egy pohos korcsmárost, a karesú Elíz helyett pedig egy kétségbeejtő hústömeget talál.

Irtózatos kiábrándulás!...

Az volt az érzése és nem tudott szabadulni tőle, hogy körülötte az egész világ egy roppant nagy toka. És ettől a kínzó gondolattól, amely éppen olyan nevetséges volt, mint amilyen képtelen, szabadulni akart.

— Nem!... Nem!... — kiáltotta magában.

Odatámolygott egy fához és átölelte. Hiszen az erdő régi maradt. Az erdő életében tíz év annyi, mint nekünk egy nap és ki ne emlékeznék arra, hogy tegnap ki volt a szerelmünk?!...

A fatörzs hideg volt és nyirkos. És mikor rácsókolt és megérezte a kéreg repedései között lappangó penészszagot, elröstelte magát.

— Hát gyerek vagyok én?...

Meghökken.

Ő azért jött vissza, hogy fiatal legyen. S íme, alig követi el az első bolondságot, röstelkedik...

— Öreg vagyok... — dűnyögte maga elé.

És ismét érezte, bölcsen és fáradtan érezte, hogy a szíve üres.

Aztán ingerült lett. Nekivágott a bozótnak és dühös csörtetéssel haladt abban az irányban, ahol a padot vélte. A padot, amelyen ezelőtt tíz évvel Lucián aludt.

De kedves volt, Istenem!...

Lucián éhes volt és ő szomorú volt. És Lucián ma kövér és az ő szíve üres...

A régi pad... Vajjon ott van-e még a régi pad?... Mert ha már a

városban és az emberek lelkében helyet cseréltek a tornyok, meg a kupolák, legalább a régi padok maradjanak ott, ahol valamikor álltak...

Hosszú csörtetés után, mint ezelőtt tíz évvel, megnyílt feje fölött az ég s egy erdei tisztás túlsó oldalán fehér vonalakat rajzoltak a sötétbe a nyírfák törzsei. És a fehértörzsű nyírfák nagy fekete árnyékában ott gubbasztott a régi pad.

Egy pillanatra megállt. Mélyet lélezett, teleszívta magát a fonnyadó füvek illatával s úgy érezte, hogy a szíve már nem olyan üres. Aztán bele-nézett a holdba és fölemelt orcával megindult a pad felé.

Mikor beért az árnyékba, észrevette, hogy a padon már valaki ül.

— Te vagy az, Lucián? — kérdezte a költő.

— Én vagyok — felelt a sötétből egy rezes férfihang. Aztán hozzátette: — Tudtam, hogy eljössz ide.

— Én is tudtam, hogy itt leszel — bólintott a költő. És leült.

És hallgattak.

És a folyó felől — mint ezelőtt tíz évvel — alattomos sűrűséggel dagadt a köd s egy-egy meghalt levél halk suhogásán kívül az erdő éjszakai csöndjét nem zavarta más, csak Szaboticzky Lucián fel-felszakadó sóhajtásai.

Később aztán meg is szólalt.

— Hogy egészen őszinte legyek, én végig akartam csinálni az egész komédiát. Le akartam feküdni a padra, de... hogy egészen őszinte legyek... nem fértem el...

— Bühh, de undok lehetek! — tette hozzá Lucián és arcát kezeibe temetve, elhallgatott.

Öt perc mulva így folytatta:

— Isten akárhova tegyen, testvér, de mi már mások vagyunk. Lásd, ezen a tréfán, amit most megcsináltam... pedig böcsületemre mondom, elsőrangú tréfa volt... nevetni sem tudtunk... Többet mondok: a tervem az volt, hogy rád ijesztek. Hogy megvárom, amíg leülsz a padra, aztán az egyik bokorban elvakkantom magamat... De mikor meghallottam a bozótban a csörtetést, aztán megláttam a holdvilágon, hogy ván-szorogsz és hogy könnyezel... eszembe jutott a fiatalságom... az én rajongó, éhező, szegény, de boldog és korhely ifjúságom... és eszembe jutott az is, hogy én most egy közönséges, pohos kocsmáros vagyok...

— Könnyeztem? — kérdezte szórakozottan a költő.

— Könnyeztél — bólintott Lucián. — És ha nem tévedek, minket sirattál. Engem és Elízt...

— Lucián... Lucián... — roskadt össze a költő. — Ne beszélj, Lucián!...

— De beszélék! — horkant fel a kövér ember. — Már hogyan beszél-nék?! Öt estendeig hordoztam magamban, amit most el akarok mon-dani!... Mert nemcsak neked voltak lelkitusáid, testvér, nemcsak te hánykolódtál álmatlanul az ágyon, amikor égetett a takaró, süített a párna és a szörnyű gyötrelemtől meg akart gyulladni az egész világ... és nemcsak neked voltak olyan nappalaid, amikor a világosság, a fény, a mozgás, az élet és minden elől egy kriptába menekültél volna legszíve-sebben... mert én is szenvedtem, testvér... sokat... nagyon sokat...

— Hogy kövér vagyok? — zihált fel keserű nevetéssel Lucián. — Hát

Istenem, még kövér se legyek?!... Tizenöt esztendeig úgy koplaltam, hogy már egy tibeti fakír is megdöglött volna bele. Aztán megnősültem. A csavargások helyett jött az otthon, ahol nem kellett félnem, hogy tizenötödike után kiteszik a szűrőmet és az éhségben átüvöltött korhely éjszakák helyett jött a tejszínhabos kávé, a túróscsusza... mert magyarul főzünk... a cigánypecsenye, meg a bableves kolbászkarikákkal... És én lezabáltam, testvér, minden tartozást, amit az embernek csak a belei tudnak számontartani... Még kövér se legyek?... A fiatalságomat átrajongtam üres gyomorral, illő hát és jogos, hogy amikor ez a szent rajongás elmúlt, elröpült, meghalt, legalább a hasam legyen tele!... Hogy amikor álmaimban s néhány meghitt pillanatomban jajveszékelnem tudnék azok után a szent órák után, amikor még az éhségtől csikorgó bendőm is szebben muzsikált, mint most Beethoven kilencedik szimfóniája, hogy az elkeseredésnek ebben a gyötrő és üres pillanataiban legalább az az elégtétel legyen meg, hogy jól vagyok lakva... hogy jómódú vagyok... hogy pénzem van... hogy kövér vagyok... Hogy amikor ránézek arra a pacal asszonyra, aki valamikor karcsú volt és csinos, és látom, érzem és tudom, hogy a rajongásomat, az álmaimat, a szívem muzsikáját, az én szent és szabad nyomorúságomat odadoztam néhány éjszakáért és eladtam egy telt bugyellárisért... hogy a szégyennek, a gyengeségnek és a bűnbánatnak ebben a szörnyű lelkitusájában rácsaphassak büszkén a hasamra, amelyben még éhgyomorra is több van, mint egy egész szinfónikus zenekarban vacsora után!... Mert én zabálok, testvér — lihegett Lucián és a nagy felindulástól fulladozni kezdett —, igenis zabálok kétököltre, mert nekem jogom van hozzá, hogy tegyem... Én annyit bánkódok, testvér, én annyit szenvedek, testvér, én... én annyira szeretnék szabadulni ebből a förtelmesen józan és unalmas jólétből, testvér... én... én... annyira szeretnék szabadnak lenni, éhesnek lenni, csavargónak, könnyelműnek, hazugnak, gazembernek és mégis jónak: fi-a-tal-nak lenni, hogy nem csoda, ha zabálok, hiszen le kell csitítani és meg kell vigasztalni valamivel magam... Okot kell találnom, hogy lenézzem azokat, akik éhesek... akik rajonganak... akiknek a szíve muzsikál... akik szabadok... könnyelműek... gazemberek... fi-a-ta-lok... értsd meg, testvér: fi-a-ta-lok... mint mi voltunk egykor ezen a padon... ezen a padon... ahol most csak hallgatni, vagy lamentálni... lamentálni tudunk...

— Bűh, de undorító lehetek! — roskadt össze Lucián. Aztán felkönyökölt a térdére, maga elé bámult, s mint aki befelé folytatja a saját lelkiismeretével való dühös vitatkozást, hallgatott.

A költő hátradőlt a padon és felnézett az égre. És az égen, nagy, ködös messzeségben, felhőfoszlányok úsztak el a sápadt hold előtt.

— Lucián! — szólalt meg nagysokára a költő. — Én azt hittem, csak nekem vannak ilyen szomorú gondolataim...

Lucián lassan hátradőlt. Belenézett a költő arcába s miközben ideoda lengette a fejét, alig hallhatóan hűmmögött.

— Megöszültél — mondta.

— Meg — intett a költő.

Aztán köhögtek. Az egyik teletokával, a másik szárazon.

S ekkor messze, nagyon messze, mint elsőhajtott üzenet egy illatos szobából, feldúdoltak a trombiták. Egy édeskés keringő döngicsélt a szep-

temberi lombok között. Mint a darazsak nyáron, ha elalszunk a fűben, egy napsütött domboldalon.

— Lucián!

— Mi az, testvér?

— Emlékszel még a szépasszonyra?

Lucián féloldalra hajtotta a fejét, aztán maga elé nevetett.

— Szamár voltál, testvér!

— Szamár voltam, Lucián.

És megint hallgattak. És halálos csöndben figyelték, mint döngicsél az édeskés keringő a szeptemberi lombok között.

A hold delelt, s az apró felhőfoszlányok mögött lassú ballagással folytatta az útját, s az avaron, mint csillogó ezüstdarabok, egy-egy oda-tévedt sugár reszketett.

— Testvér!

— Mi az, Lucián?

— Tudod, hogy én a szépasszonyt már tíz éve nem láttam?

— Ki tudja, mi sorsra jutott szegény? — sóhajtott a költő.

Lucián megköszörülte a torkát:

— De tegnap láttam!

— Ugyan?! — kapta össze magát a költő. — És... és... milyen?...

— Szebb, mint valaha! — biccentett Lucián.

És az édeskés keringő, amely úgy döngicsélt, mint elsőhajtott üzenet egy illatos szobából, elhallgatott.

A csöndben, amely most beállt, szinte hallani lehetett, mint gurul a hold az égi mezőkön. És míg ebben a nagy és puha csendességben egyik perc múlt a másik után, Lucián a szeme sarkával állandóan Miklóst nézte és figyelt.

— Ehh! — csapott a combjára végül. És nem kerülte el a figyelmét, hogy a váratlan csattanásra a költő olyat rázkódott, mint aki gondolataival valahonnan messziről vágatott vissza önmagához.

— Ehh! — csapott mégegyet a combjára Lucián. — Gyerünk!

— Hova? — nézett körül a költő.

— Ahova ezelőtt tíz évvel mentünk — karolt Miklósba Lucián. És már vitte is.

Néhány perccel később a folyó túlsó partján egy rezes férfihangot hallottak az elkésett járókelők, amint lelkesen magyarázta, hogy:

— Na és a ser, apám!... A ser!...

TIZEDIK FEJEZET,

amelyben a szépasszony is előkerül.

Alkonyodott. A nap már a házak tetejét verte s egyik eltévedt sugara ott pihent meg a hotelszoba leeresztett függönyén. Lent lármázott az utca, fent pedig, a bágyadt fényben derengő falak között, egy bozontos férfi aludt. Szétvetett karokkal, égne fordult arccal s olyan mély és egyenletes szuszogással, mint aki öntudatlanul is, de nagyon élvezzi, hogy pihen.

Csak a fáradt emberek alszanak így, meg a betegek. És azok, akiket két vállra fektetett az alkohol.

Kopogtak.

— No! — mozdult meg a költő.

— Sürgős levele van az úrnak! — felelt valaki az ajtó mögött.

És máris nyílt az ajtó, amelyen a hotel egyik alkalmazottja lépett a szobába. Letette a levelet az éjjeliszekrényre, aztán kiment.

A levél így szólt:

Testvér!

Nem való már nekünk az ilyen számárság, böcsületemre, beteg vagyok. Eliz itt ül az ágyam szélén és borogat. Fél szegény, hogy megüt a guta. Többet nem iszok. Nem való már nekünk az ilyen számárság, testvér. Ne akarjunk mindenáron legények lenni, ha egyszer nem vagyunk legények. Nem lehet az ember egész életében mindig legény. Hiszen már negyven éves vén számár vagyok, ha meggon-dolom. Azért írom leveletem, hogy vacsorára okvetlen elvárunk. Ha nem jössz, örök harag. Feleségem üdvözöl, én csókollak és gyere:

Lucián.

Nb. Eliz váltig azt állítja, hogy kocsin hozott haza egy hordár. Igaz?...

A költő összegyúrta a levelet és bedobta az ágy alá.

— Vén gazember! — kiáltotta. — Még ő panaszkodik!

Később odatámolygott a lavórhoz és belemártotta a fejét. Aztán leült a díványra és megtörülközött. És ekkor jutott eszébe, hogy Lucián az éjjel az egész „Zum schwarzen Ross“-ot szétverte egy kriglivel.

— Vén gazember! — kiáltotta újból.

És már-már csomagolni kezdett, azzal az elhatározással, hogy a törtétek fölött való nagy és kiábrándító felháborodásában utazik haza, amikor a szíve egy hirtelent és nagyot lüktetett.

— Marian...

Lucián azt mondta Marianról, hogy szebb, mint valaha. Lehetséges ez?...

Minden megváltozott: a város, a levegő, a nap, az emberek, minden. S csak Marian maradt volna meg a réginek?... Hiszen Marian idestova negyven éves kell hogy már legyen és... és negyven éves korában *olyan* életmód mellett nem lehet valaki csinos!...

— Szebb, mint valaha... Szebb, mint valaha... — ismételte magában.

És nem is vette észre, hogy már felöltözött.

Kifizette a számláját, kocsiba ült, s valami szokatlan, de jóleső izgalmmal vágatott az Alexander-strasse 10 alá. Már nem törődött vele, hogy ősz és arra sem gondolt, hogy az ecetillatú asszonyosság tíz év óta régen meghalhatott, csak ment és utazóbőröndjével a kezében már loholt is felfelé a lépcsőn, olyan dörömbölést csapva, mint egy égháború.

A harmadik emeleten becsöngetett.

Az éles csilingelést hosszú csend követte, amelybe csak az utcáról szűrődött be egy-egy gyereksikoltás, mert — csak most emlékezett vissza — a ház előtt maszatos lurkók rohanták meg, hogy a bőröndöt majd ők viszik. Alig tudta lerázni magáról az udvarias haramiacsapatot. A szürke és szegény bérházban mindenesetre óriási feltűnést kelthetett a kocsin

érkező előkelő idegen, mert ezekben a bérházakba még gyalog is úgy érkeznek haza a lakók, hogy lehetőleg lábujjhegyen járnak. Ezekben a házakban a legtöbb lakó már hónapok óta „hozza“ a házbért, ennél fogva észrevétlenül szeretnek besurranni a szobájukba, nehogy a háziasszonnyal összetalálkozzanak. Ez pedig — ismerve az ecetillatú asszonyságok halhatlan éberségét — még gyalog is csak a legkritkább esetben sikerül. Nem még kocsin.

De mi az?... Senki sem mozdul... Hát alszik ez a Frau Roitsch?!...

Újból csöngtetett. Hosszan és dühösen. És úgy figyelt, hogy még a szíve is megállt.

Ekkor az ajtó mögül halk csoszgoás jelezte, hogy valaki papucsot visel. Aztán az ajtó kinyílt és gyenge, de pontosan felismerhető ecetillat légkörében megjelent Frau Roitsch feje.

— Kit méltóztatik keresni, kérem?...

— Uram, Istenem! — szűkölt fel a költő lelkében valami hirtelen kétségbeesés. — Az egész város megváltozott, csak ez az asszony maradt a régi...

És olyan kifejezéstelenül, olyan bambán nézett az ecetillatú asszonyság szeméibe, hogy az — nem tudván miről van szó — megijedt.

Így bámultak egymásra hosszú ideig.

— Hát nem ismer? — nyögte ki a költő.

Az ecetillatú asszonyság összeráncolta a homlokát.

— Hát nem ismer? — ismételte a költő és levette a kalapját, amely alól ősz fürtök hullottak egy meggyűrt és megviselt homlok köré.

— Gott über die Welt! — csapta össze kezeit az ecetillatú asszonyság és rémületében a szemetesládára rogyott. — Zsigárdy úr!...

... A költőnek szerencséje volt. Frau Roitsch jóformán ebben a pillanatban rúgta ki egyik lakóját, aki egyetemi hallgató a filozófiai fakultáson, lengyel és már a negyedik hónapja nem fizet. És a bolond véletlen úgy hozta magával, hogy az egyetemi hallgató a filozófiai fakultáson, lengyel, aki már a negyedik hónapja nem fizet, éppen abban a szobában lakott, amely hajdanán az ő rezidenciája volt.

Nem is kérdezte, mibe kerül. Csak bement a régi szobába, s magára zárta az ajtót.

Negyedóra mulva Frau Roitsch ajtaján valaki dühösen zörgetett.

— Frau Roitsch!

— Parancsoljon, kérem!

— Hol van a szobámból a régi tükör?

— A másik szobában van, kérem.

— Jöjjön, hozzuk át!

— De kérem, az az úr igen rendes ember, még csak egy hónappal tartozik, meg fog haragudni, kérem...

— Ne törődjön vele. Megfizetem azt az egy hónapot!...

— Az más, kérem...

Félóra mulva ismét zörgetett valaki. Most már nagyon dühösen.

— Frau Roitsch!

— Parancsoljon, kérem.

— Hol van a szobámból a régi karosszék?

— Benne ülök, kérem...

— Üljön máshova, kérem! Hozzuk át!...

Este nyolc órára, mire a szeptembervégi éjszaka fekete arcával bebámult az ablakon, együtt volt utolsó szőnyegdarabjáig az egész régi szoba. És míg a költő meggyújtotta a lámpást, s a gázláng halkan sissztergő fényében felfödözött a falon néhány bemeszelt szöveget, amelyeket ő vert oda valamikor egy létra tetejéről, Frau Roitsch a szobájában rosszaló fejcsóválások között hallotta, hogy valaki énekel:

*Da ruŕ ich bei der Sonne Schein:
O stille meine Sehnsuchtspejn!
Ich will nur deine Liebe,
Lieb mich, und die Welt ist mein ...*

(Folytatjuk.)

Szilárd János.

ALFÖLDI VÁZLATOK.

FALU.

Hívság számára nincs
itt semmi pompa, kincs.

Az utcán víg libák;
kis pad; friss gyepvirág.

Kútgém; cibált kazal;
komondor-hangzavar.

Nagy templom, kisharang;
a szívben béke-hang.

S vasárnap délután
beszéd, s csudálkozás
az ünneplőruhán.

HAZ.

Görnyedt, mohos tető,
apró, kis ablakok;
meszelt, fehér falán
meleg napfény ragyog.

Kisajtófél mögött
szíves, jó szó köszönt.

S a háznép lelkibe'
két súlyos, szent ige:
az „Isten“ és a „Föld“.

EMBER.

Kivár bút, bajt, cudar telet
s nem irigy senkire;
a földjén kezdi napjait
és ott is végzi be.

Amit szántás-vetés körül
időnként tudni kell,
mindazt a csillag s vadmadár
járásán jegyzi fel.

Az istenadta föld neki
egy-kincse: mindene,
s ha már beteltek napjai:
bölcsen fekszik bele.

ASSZONY.

Könnyenrivó; szentolvasós;
sosem marad jóért adós;
fehér a lelke, mint
az áldott búzaliszt.

Tanácsot vénektől veszen;
s míg munkál mindig-terhesen:
nő, nő a kiscsalád
s bezengi udvarát.